

illis, quia regulares in casu mortis alicujus sui specialis benefactoris habentis dictam *filiantiam*, seu suffragia ordinis, possunt unica missa per modum suffragii ipsius animam liberare a pœnis purgatorii ex concessione Clementis VIII facta minimis, et consequenter omnibus aliis communicantibus

SUPERBIA.

SUMMARIUM.

1. Superbia unde dicatur. — 2. Superbia quid sit. — 3. Superbia completa et consummata, seu in suo genere perfecta, est peccatum mortale. — 4. Item peccatum mortale est superbia, cum quis existimat habere ex se et non a Deo bona gratiæ, naturæ et fortunæ. — 5. Item peccatum mortale est superbia, cum quis cognoscit quidem se a Deo talia bona habere, sed ex suo merito et justitia, et non ex liberalitate ipsius Dei. — 6. Item peccatum mortale est superbia, quoties est conjuncta cum gravi

(1. Superbia ut sic dicitur ex eo quod quis in donis naturalibus, vel supernaturalibus inordinate appetat ipse excellere vel eminere *super alios*, ac velut *alios superare*; superbia enim sic dicitur a *super* et *ire*, quia superbus super alios et supra suam mensuram ire vult. (2. Unde superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ super alios. Ita in re Communis.

(3. Superbia completa et consummata, seu in suo genere perfecta, est qua quis inordinate ita excellere, seu eminere appetit super omnes, ut nec ipsi Deo, nec superioribus eorumque legibus subjici velit, et est peccatum mortale et diabolicum pœna æterna inferni meritissimum; unde de sic superbo Luciferò *Isaiæ* cap. xiv, 13, 14 habetur: *Detracta est ad inferos superbia tua... qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, super astra Dei exultabo solum meum... ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.*

(4. Item peccatum mortale est superbia, cum quis existimat habere ex se et non a Deo bona gratiæ, naturæ et fortunæ, juxta illud superbiorum relatorum *Deuteronomii* cap. xxxii, n. 27, ibi: *Ne forte superbirent et dicerent: manus nostra excelsa, et non Dominus fecit hæc omnia;* unde Apostolus *I ad Cor.* c. iv, 7 contra similem superbium sic invehit: *Quid habes, quod non accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti?*

(5. Item peccatum mortale est superbia, cum quis cognoscit quidem, se a Deo talia bona habere; sed ex suo merito et justitia, et non ex liberalitate Dei. *Communis.*

(6. Item peccatum mortale est superbia, quoties est conjuncta cum gravi contemptu et notabili damno proximi, ut si quis superbiendo de sua excellentia, valde aspernetur et reprobet tanquam vilem proximi statum et conditionem, et se extollendo super alios in aliqua professione, ut legistæ, medici, concionatoris et hujusmodi, injustum et grave damnum aliis causet. *Communis.*

cum eis, quæ habetur tom. II *Privilegiarum ejusdem ordinis*, constit. 10 dicti Clementis VIII. Et referunt Peyrinus, ad dictam constitutionem n. 2; Bassæus, verb. *Suffragium*, n. 2; Reiffenstuel, *Theolog. moral.*, tractat. 12, qu. 7, n. 88, et alii passim.

contemptu et notabili damno proximi. — 7. Inter alias solitas assignari filiis superbiæ, tres sunt præcipuæ, nempe vana gloria, præsumptio et ambitio. — 8. Quid sit vana gloria, an et quando sit peccatum veniale, vel mortale. — 9. Quid sit præsumptio, an et quando sit peccatum veniale, vel mortale. — 10. Quid sit ambitio, an et quando sit peccatum veniale, vel mortale. — 11. Superbia imperfecta et late accepta, quæ proprio nomine dicitur *philantia*, per se et ex suo genere est tantum peccatum veniale.

(7. Quamvis plures soleant assignari filiæ superbiæ, ut jactantia, ostentatio, hypocrisis, inobedientia, pertinacia, discordia, curiositas; tres tamen sunt ejus filiæ præcipuæ, nempe vana gloria, præsumptio et ambitio. Sic doctores communiter.

(8. *Vana gloria* est appetitus inordinatus manifestationis propriæ excellentiæ, seu humanæ laudis et gloriæ. Et hæc ex genere suo et per se est solum peccatum veniale: quamvis possit fieri peccatum mortale per accidens ratione materiæ, si nimirum gloriatio fiat de re mortaliter mala, vel ratione notabilis damni proximo illati. *Communis.*

(9. *Præsumptio* est appetitus inordinatus aggrediendi aliquid supra proprias vires; unde ille dicitur præsumptuosus, qui tentat dicere vel facere aliquid supra id quod potest. Per se et ex genere suo est tantum peccatum veniale; potest tamen fieri mortale per accidens, si inde immineat periculum gravis injuriæ Dei, notabilis damni proximi, aut salutis propriæ; sicque graviter peccat, qui præsumit quærere et exercere officium judicis, consiliiarii, medici, confessarii, lectoris, magistri et hujusmodi sine sufficienti scientia.

(10. *Ambitio* est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ in honoribus, vel dignitatibus non debitis, vel debito majoribus; per se et ex genere suo est solum peccatum veniale; at vero potest fieri peccatum mortale per accidens vel ratione materiæ, ut si quis ambiat dignitatem, qua notabiliter sit indignus; vel ratione circumstantiarum, ut si modo, vel medio mortaliter malo, puta per subornationem, per simoniam, et hujusmodi quærat quis fieri superior seu prælatus; vel ratione damni proximo illati, ut cum quis cum alterius notabili damno et gravi injuria vult officium seu beneficium obtinere. *Communis.*

(11. Unde de primo ad ultimum, quamvis superbia completa et consummata, seu in suo genere perfecta et proprie capta, sit peccatum mortale, ut patet ex dictis *supra*

n. 2 et seq. Tamen superbia imperfecta et late accepta, qua quis non renuens subjici quibus debet, in suo duntaxat interno affectu sese magnificat, est tantum veniale peccatum, quia sine Dei contemptu et proximi notabili respectu, aut damno se plus justo efferre non est adeo gravis inordinatio; adeoque per se et ex suo genere

SUPERIOR.

An valeat consuetudo tribuens locum digniorem inferiori præ superiore?

Novus articulus editorum Casinensium.

(1. Illud in confesso est, apud DD. non valere consuetudinem tribuentem locum digniorem inferiori, quippe perverteretur ordo ecclesiasticæ hierarchiæ, si inferior superiori præcederet; adeoque consuetudo ejusmodi tanquam *corruptela* minime attendenda venit, etsi per antiquissimum temporis spatium invaluisse jactaretur.

(2. Unde ait Riccius: « Respondetur, cum præfata consuetudo (tribuens locum digniorem inferiori) sit contra jus, quia inferior præcedit superiorem, propterea censenda est corruptela, ideo rejicienda. » *Prax. resolut. for. eccles. part. 1, resolut. 563.*

(3. Pari modo Ventriglia hæc habet: « Observa, quod consuetudo, quæ minus dignum præfert, non est ferenda, tanquam invalida et irrationabilis, cum omni juri et rationi repugnet. » *Prax. for. eccles., part. 1, adnotat. 11, § unic. n. 12.*

(4. Id ipsum Panimolle tradit in hæc verba: « Consuetudo, ut minus dignus digniori præferatur, tanquam irrationabilis et corruptela non tenet, non obstante, quod ab immemorabili tempore observata fuerit. » *For. Eccles. Decis. 1, adnotat. 2, n. 4.*

(5. Hinc prono alveo fluit, canonicos, non modo cathedralis, sed etiam collegiatae, quacunque consuetudine non obstante, parochis, etiam matricis ecclesiæ præcedere debere (81): « Perverteretur (verba sunt clar. Antonelli) ordo ecclesiasticæ hierarchiæ, si inferior præcederet superiori, et ideo hujusmodi consuetudo potius corruptela censenda est... Ex quo infertur quod... canonici ecclesiæ collegiatae parochi præcedunt, quia ecclesiæ collegiata est dignior quacunque alia inferiori ecclesia, etiam parochiali. » *De regim. eccles. episcop., lib. III, cap. 18, § 2, n. 12 et 19.*

(6. Audiamus quoque celeb. Ceccoperium ita in hac re disserentem: « Primum gradum (in ordine hierarchico) constituunt canonici cathedralis; secundum gradum faciunt collegiatarum insignium canonici... tertii et intimi gradus sunt curati, capellani et cæteri inferiores de clero. » *Lib. I Lucubrat. canonic., tit. 13, n. 4.* Additque, *ibidem*, n. 14: « In functionibus ecclesiasticis, si jam ab omnibus canonicis concessa fuisset præcedentia capellanis et rectoribus parochialiam, possunt moderni canonici recupe-

(81) Quippe collegiata ecclesia dignior est ecclesiæ parochiali. Riccius, *Collect. decis.*, p. VI,

non excedit peccatum veniale, ut tradunt passim doctores; et talis superbia late dicta, quæ proprio nomine dicitur *philantia*, quamque Scotus in 2, dist. 6, qu. 2, vocat luxuriam quamdam spiritualem, consistit in immoderata propriæ perfectionis complacentia nullo habito ad alios respectu.

rare jus suum, quod assignat honorabiliorem locum canonicis, uti *majoribus*, non *attenta consuetudine* in contrarium deducta, qua caret ratione, et non posset induci, nisi ex quadam ambitione... Ratio rationis videtur esse, quia tali consuetudine perverteretur ordo ecclesiasticæ hierarchiæ, quam canonici de per se faciunt... et consuetudo attenditur, ubi non datur diversitas in ordine hierarchico. »

(7. Hucusque tradita firmantur ex decreto S. Rit. congregat. edito pro canonicis presbyteris et aliis in diaconatu vel subdiaconatu constitutis, quo (decreto) postremo hosce prioribus, nempe canonicis presbyteris locum digniorem cedere debere, *consuetudine non obstante*, statutum est, hoc sane pacto: « Sacra congregatio Rituum declaravit canonicos, qui in ordine presbyterali constituti, canonicatum presbyteralem obtinuerint, in choro, capitulo, processionibus, et sessionibus præcedere debere canonicos in diaconatu vel subdiaconatu constitutos, canonicatus diaconales aut subdiaconales obtinentes, non obstante consuetudine Ecclesiæ, quæ tanquam *abusiva atque improbata*, non debet admitti. » Apud Riccius cit. *Prax. resolut.*, part. 1, resolut. 563, n. 3.

(8. Neque his adversantur, quæ sub verb. *Præcedentia* ad calcem tom. VI, in serie Decretorum, adnotavimus, nempe in materia præcedentiæ attendendam esse consuetudinem, licet esset contra jus. Siquidem ibi dicta intelligenda sunt, quando agitur *inter aequales*, ita ut tunc cæteris paribus, militet consuetudo talis qualis contra jus; non vero in casu, de quo nunc sermo est, *de inferiori scilicet relate ad digniorem superioremque*, quippe cum in hac specie ordo hierarchicus pessumdetur, consuetudo nequaquam attendi debet.

Hic non prætermittendam, sub v. *PRÆCEDENTIA* in *additionibus* ex aliena manu, num. 90 et 91, adnotatum fuisse prout sequitur: « Gravis est quæstio, an sit servanda consuetudo, per quam minus dignus præferatur magis digno?... Rota processit hac cum distinctione, ut si agatur de præferendo minus digno in omnibus actibus, stari minime debeat huic consuetudini; sin vero res sit de prælatione minus digni magis digno in aliquibus tantummodo acti-

collect. 2350; Barbosa, *De canonic.*, cap. 18, num. 65.

bus, recedi haud possit ab hac consuetudine. Sed, salva erga tantum tribunal reverentia, nos haud scimus cum hujusmodi Rotæ decisione rectæ rationis monumenta conciliare. Enimvero, cum non possit idem simul esse, et non esse, absonum sane videtur, quod eodem tempore, quo quis est dignior, et præminet, simul subsit et vincatur ut ut in aliquibus actibus; adeoque sit eodem

SUPERIORES

Vid. Append. editorum Cassinensium v. REGULARIS PROFESSIO.

(1. Superiores regulares exacte observare debent sancita in decretis Clementis VIII, et in suis peculiaribus Constitutionibus in Tyronum admissione, Bened. XIV, tom. II, constitut. 47, incip. *Si datam*. (2. Superiorum consensus requiritur a S. Sede, in concedendis dispensationibus pro regulariis. Idem, *ibid*.

(3. Superiores regulares non possunt suis subditis concedere litteras dimissorias ad recipiendos ordines ab alio quam ab episcopo diocesano, nisi hic a diocesi absit, vel ordinationes in temporibus non sit habiturus. Idem const. 16, incip. *Impositi Nobis*. (4. Eorum dimissoriæ nullæ declarantur, nisi adjuncta habeant documenta subscripta a vicario generali vel cancellario, aut secretario ejusdem episcopi de ejus absentia a diocesi, sive quod ordinationes non sit habiturus. Idem, *ibid*.

(5. Superiores regulares monasteriorum monialium, bis aut ter in anno confessarium extraordinarium offerre tenentur universæ communitati. Idem constitut. 56, incip. *Pastoralis curæ*. (6. Et quidem semel saltem in anno hujusmodi confessarium deputare debent e clero sæculari vel ex alio ordine regulari. Idem, *ibid*. (7. Singulis autem monialibus peculiarem confessarium extra ordinem in pluribus casibus denegare non debent. Idem, *ibid*. Vide verb. CONFESSARIUS.

(8. Superiores regulares non se opponentes regularibus petentibus professionis nullitatem, officio suo deesse censentur. Idem constitut. 47, incip. *Si datam*. (9. Superior regularis unacum ordinario loci, cognoscere debet causas super nullitate professionis regularis inter quinquennium promotas, sive actio sit a religione intentata, sive a professo. Idem, *ibid*. (10. Idem statuitur

SUPERSTITIO.

SUMMARIUM.

1. Superstitio unde dicta et quid sit. — 2. Superstitio est duplex, una *ratione rei cultæ*, et alia *ratione cultus*, et quæ utraque sit. — 3. Superstitio *ratione cultus* dividitur in tres species, scilicet in superstitionem *cultus falsi*, in superstitionem *cultus superflui*, et in superstitionem *cultus indecentis*. — 4. Superstitio *cultus falsi* quæ sit. — 5. Superstitio *cultus superflui* quæ sit. — 6. Superstitio *cultus indecentis* quæ sit. — 7. Superstitio *ratione rei cultæ* dividitur in quinque species, nempe in idololatriam, magiam, divinationem, vanam observantiam et maleficium. — 8. Idololatria quid sit. — 9. Idololatria est triplex, et assignatur. — 10. Magia est duplex,

tempore dignior, et simul minus dignus; superior, pariterque inferior, præminentior, et minus præminens. Unde si ordo ipse hierarchicus diversos utique constituit præcedentiæ gradus; simul ac quis (in ordine hierarchiæ) alteri præstat, in omnibus utique, ac semper præminere debere recta ratio, sensusque communis, decisione Rotæ aliisque auctoritatibus posthabitis, reclamant

si causa intra quinquennium legitime introducta post quinquennium denuo instauratur. Idem, *ibid*.

(11. Superior regularis similiter cum ordinario cognoscere debet causas nullitatum professionum monialium sibi subjectarum. Idem, *ibid*. (12. Superior regularis ad effectum cognoscendi causas super tali nullitate professionis, est prælatus monasterii, cui conceditum est universum monasterii regimen, non autem confessarius monialium. Idem, *ibid*. (13. Superior regularis conjudex in hujusmodi causis existens, juri suo cedere nequit, sed alium potest subdelegare.

(14. Superiore regulari dissentiente a iudicio episcopi in causa nullitatis professionis, causa devolvitur ad S. Sedem. Idem, *ibid*. (15. Superior regularis alius a primo, unacum iudice secundæ aut ulterioris instantiæ semper in causis hujusmodi iudicare debet. Idem, *ibid*. (16. Si in iudicio secundæ aut ulterioris instantiæ non adsit superior regularis ejusdem ordinis, assumendus erit superior monasterii vicinioris ipsius ordinis, vel alius iudex ecclesiasticus deputandus ab eo ad quem pertinet, nempe a superiore, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum ei delegare. Idem, *ibid*.

(17. Superior regularis in causis nullitatis professionis non admittitur ad iudicium ferendum, cum causa apud S. Sedem iudicatur quacunque de causa. (18. Idem, *ibid*.

(19. Superiores regulares et non parochi debent exquirere a suis familiaribus et continuis commensalibus, eisque actu inservientibus, an præcepto paschalis communionis satisfecerint. Sic sac. cong. Concil. ex Bullario ord. Prædicatorum, tom. VII, pag. 822, constit. 69.

nempe naturalis et superstitiosa, sen diabolica, et quid sit magia naturalis. — 11. Quid sit magia superstitiosa et diabolica. — 12. Divinatio est superstitiosa inquisitio aut prædictio alicujus occulti per invocationem et disciplinam dæmonis. — 13. Divinatio superstitiosa fit semper per pactum expressum vel implicitum cum dæmone, pluresque continet species, quæ hic assignantur. — 14. Prima divinationis species est *præstigium*, et quid sit. — 15. Secunda est *neconomantia* et quid sit. — 16. Tertia est *geomantia*, et quid sit. — 17. Quarta est *hydromantia*, et quid sit. — 18. Quinta est *aeromantia*, et quid sit. — 19. Sexta est *pyromantia*, et quid sit. — 20. Septima est *chiromantia*, et quid sit. — 21. Octava est *spatulomantia*, et quid sit. — 22. Nona est *metopo-*

scopia, et quid sit. — 23. Decima est *pedomantia*, et quid sit. — 24. Undecima est *physiognomia*, et quid sit. — 25. Duodecima est *onirromantia*, et quid sit. — 26. Tertia decima est *astrologia judiciaria*, et quid sit. — 27. Quarta decima est *pythonia*, et quid sit. — 28. Quinta decima est *augurium*, et quid sit. — 29. Sexta decima est *auspicium*, et quid sit. — 30. Decima septima est *omen*, et quid sit. — 31. Decima octava est *arspicium*, et quid sit. — 32. Decima nona est *oraculum*, et quid sit. — 33. Vicesima est *sortilegium*, et quid sit. — 34. Sortes sunt triplices, nempe divinatoriæ, consultoriæ et divisoriæ. — 35. Sortes divinatoriæ quæ sint. — 36. Tales sortes graviter prohibentur, et inter alia affecturæ ad id constit. Sixti V. — 37. Sortes consultoriæ quæ sint et an sint prohibitiæ. — 38. Sortes divisoriæ quæ sint et an sint prohibitiæ. — 39. Dictarum sortium usus est omnino prohibitus in electionibus ad prælaturas et officia ecclesiastica, seu electio per sortes ad prælaturas et officia ecclesiastica est illicita, et omnino prohibita. — 40. Sortilegorum pœnæ de jure canonico, si clerici sint, quæ sint. — 41. Si laici, quæ sint. — 42. Sortilegi tam clerici quam laici sunt infames; et quas pœnas incurrant, si exerceant sortilegia, quæ hæresim sapiant. — 43. Sortilegorum pœnæ de jure civili quæ sint. — 44. Quis sit iudex competens sortilegorum seu divinatorum. — 45. Vana observantia quid sit. — 46. Vana observantia quomodo differat a divinatione. — 47. Species præcipuæ vanæ observantiæ sunt tres, nempe ars notoria, observantia sanitatum et observantia eventuum. — 48. Ars notoria quid sit. — 49. Observantia sanitatum quid sit. — 50. Assignantur in specie rei hujus superstitionis ad n. 51. — 52. Refertur ecclesia dedicata septem archangelis proprio nomine nuncupatis, licet non omnia talia nomina in sacra Scriptura reperiantur. — 53. Observantia eventuum quid sit. — 54. Assignantur in specie rei hujus superstitionis. — 55. Regula prima ad cognoscendas veras superstitiones culpabiles. — 56. Regula secunda. — 57. Regula tertia. — 58. Regula

(1. Superstitio sic dicta eo quod homines nimirum timerent iram deorum superne imminentes, quasi superstantem, ut ex aliis observat Gobat, tom. III, part. IV *De superstitionibus*, n. 896, definitur, quod sit vitium religioni oppositum secundum excessum, quo quis divinum exhibet cultum, vel quem non debet, seu modo indebito, vel illi cui non debet. Ita in re Communis.

(2. Unde superstitio est duplex, una *ratione rei cultæ*, quæ coli non deberet, cum scilicet cultus Deo debitus falso deo seu creaturæ tribuitur; et alia *ratione cultus*, indebiti scilicet, seu incongrui, vel inconvenientis, quo verus Deus quidem colitur, sed cultu et modo indebito, tribuendo ei cultum falsum vel superfluum, aut indecentem contra, vel præter Ecclesiæ consuetudinem ac præscriptum. Sic in re doctores communiter.

(3. Hinc superstitio *ratione cultus* dividitur in tres species, scilicet in superstitionem *cultus falsi*, in superstitionem *cultus superflui*, et in superstitionem *cultus indecentis*.

(4. Superstitio *cultus falsi* est Deum colere Judaicis aut Mahumeticis cæremoniis, ut per circumcisionem, immolationem agni, et hujusmodi, quæ significant Christum adhuc venturum, et nondum venisse; item falsas reliquias intrudere adorandas, falsa miracula prædicare aut imprimere, falsas revelaciones fingere, et hujusmodi; et hæc supersti-

FERRAR. VII.

quarta. — 59. Regula quinta. — 60. Regula sexta. — 61. Regula septima. — 62. Regula octava. — 63. Regula nona. — 64. Regula decima. — 65. Maleficium unde dictum et quid sit. — 66. Maleficium est duplex, nempe veneficum et amatorium. — 67. Maleficium veneficum quid sit. — 68. Maleficium amatorium quid sit. — 69. Nunquam licet solvere maleficium novo maleficio, sicque qui id petit vel jubet, graviter peccat. — 70. Item graviter peccat, qui petit a mago, seu saga, aut ab alio, ut maleficium solvat, si sciat non nisi per aliud maleficium dissolvi posse. — 71. Item graviter peccat, qui petit seu jubet dissolutionem maleficii, si dubitet an solvi possit sine novo maleficio. — 72. Imo neque id licet permittere, quamvis maleficium sese offerat non rogatus ad maleficium dissolvendum alio maleficio. — 73. Quando constat, quod maleficus potest licito modo absque novo maleficio prius maleficium dissolvere, licitum est petere, imo jubere, ut solvat, quamvis suspicetur aut credatur eum id facturum per novum maleficium. — 74. Licitum est ad dissolvendum maleficium adhibere aliquod signum positum contrarium maleficio ex pacto conditionato diaboli, dummodo illud signum de se sit honestum vel indifferens. — 75. Vere licitum est sine novo maleficio tollere signa magica. — 76. Vere superstitiosi sunt denunciandi, si sua superstitio sit cum expressa vel tacita dæmonis invocatione, et sit mortaliter peccaminosa. — 77. Assignantur præcipua remedia spiritualia adversus maleficia adhibenda. — 78. Assignantur pœnæ statutæ contra maleficos, divinatores, aliosque similes superstitiosos. — 79. Quis sit iudex competens maleficorum, divinatorum, sortilegorum aliorumque superstitiosorum. — 80. Confessarii de quibus interrogare debeant suos pœnitentes maleficos, divinatores, sortilegos, superstitiosos. — 81. Confessarii de quibus tales suos pœnitentes monere debeant; et quando eos absolvere possint, vel non. — 82. Quoad ea quæ concernunt astrologiam judiciariam, *remissive*.

tio ex genere suo est peccatum mortale, quia gravem injuriam et irreverentiam irrogat Deo primæ veritati, et religionem fundat in falsitatibus; quamvis tamen interdum possit in aliquibus excusare ignorantia et simplicitas. Sic doctores passim.

(5. Superstitio *superflui cultus* est Deum colere ritibus seu cæremoniis ad ipsius Dei gloriam et ad spiritum devotionem excitandam non inservientibus, uti in missa plures formare cruces, pluries repetere *Alleluia*, dicere *Gloria*, vel *Credo* contra rubricas, aliasque non præscriptas addere cæremonias; item missam audire cum certo numero et ordine cereorum, in tali situ et dispositione corporis, et alia hujusmodi præter vel contra consuetudinem et præscriptum Ecclesiæ. Et hæc superstitio, secluso scandalo et Ecclesiæ contemptu, ac mala intentione agentis, ordinarie est tantum peccatum veniale, quia est materia levis, et actio ex se non mala, et multa excusat simplicitas. Ita Communis doctorum.

* Non discrepat Antoine, modo hæc sententia certis quibusdam limitibus circumscribatur. Sic enim habet in tract. *De virtute religionis*, cap. 5, art. 1, quæst. 2, resp. 1: « Hæc superstitio, juxta communem sententiam, est solum venialis, modo actio aliunde nulla lege sit prohibita, et absit scandalum et contemptus cæremoniarum Ecclesiæ, ac communis fidelium usus; quia et materia